

نگاهی به پروتکل ۱۹۹۹ (پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه راجع به حفاظت از میراث فرهنگی در قبال صدمات ناشی از مخاصمات مسلحانه لاهه، ۲۶ مارس ۱۹۹۹)

یونس صمدی رندی

اشاره:

وقوع جنگ‌های اخیر، و مهمتر از همه آنها، جنگ تحمیلی عراق علیه ایران نشان داد که کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه، در عصر حاضر و با توجه به پیشرفتهای عظیمی که در تکنولوژی نظامی و حقوق بین‌الملل معاصر صورت گرفته است، فاقد کارایی لازم برای حفاظت از فرهنگ در برابر جنگ است. ضرورت بازنگری در متن معاهده ۱۹۵۴ و انطباق آن با شرایط ناشی از جنگهای معاصر و پیشرفتهای حقوق بین‌الملل از سوی دولت‌های عضو معاهده، و پیش از همه از سوی جمهوری اسلامی ایران به یونسکو یادآوری و در اجلاس عمومی یونسکو پذیرفته شد. بعد از آن، بازنگری و اصلاح معاهده ۱۹۵۴، بیش از هشت سال در دستور کار جلسات کارشناسی یونسکو قرار گرفت و نهایتاً در اجلاس دیپلماتیک فروردین ماه سال ۱۳۷۸ که در لاهه برگزار شد. متن مکملی برای رفع مشکلات ماهوی و شکلی موجود در معاهده ۱۹۵۴ لاهه تدوین شد که به عنوان "پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه راجع به حفاظت از میراث فرهنگی در برابر صدمات ناشی از جنگ، لاهه ۲۶ مارس ۱۹۹۹" موسوم است. علیرغم اینکه برخی از اشکالات موجود در معاهده ۱۹۵۴ لاهه کماکان در پروتکل ۱۹۹۹ نیز وجود دارد. اما پروتکل اخیر، در مقایسه با معاهده ۱۹۵۴ لاهه پیشرفت قابل توجهی در عرصه حقوق بین‌الملل ناظر به حفاظت از میراث فرهنگی تلقی می‌شود. و می‌تواند در حفاظت از فرهنگ در برابر صدمات ناشی از جنگ نقش مؤثری ایفاء کند. هر چند الحاق یا عدم الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل مذکور، منوط به صلاحدید مسئولین، انطباق آن با منافع ملی و در نهایت طی تشریفات مقرر در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود. اما، معرفی اجمالی آن، به عنوان آخرین سند حقوقی بین‌المللی که در عرصه حقوق بین‌الملل ناظر به میراث فرهنگی تدوین شده است، خالی از فایده نخواهد بود.

بحث و بررسی بیشتر درباره مواد و مفاد آن با کنوانسیون ۱۹۵۴، به زمانی بعد از الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل مذکور واگذار می‌گردد.

متن پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ را تحت عنوان پروتکل ۱۹۹۹ کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه راجع به حفظ میراث فرهنگی در قبال صدمات ناشی از جنگ در نه فصل و مشتمل بر ۴۸ ماده تصویب کرد. این اجلاس با حضور هیأت‌های نمایندگی ۹۳ کشور عضو

اجلاس دیپلماتیک کشورهای عضو کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه برای بررسی متن پیش‌نویس پروتکلی که به منظور تکمیل مفاد کنوانسیون ۱۹۵۴ در اجلاس وین تهیه شده بود، از تاریخ ۱۵ لغایت ۲۶ مارس ۱۹۹۹ در لاهه تشکیل گردید. این اجلاس نهایتاً

یونسکو یا سازمان ملل متحد و به دعوت دولت هلند تشکیل شده بود، اهم مباحث مطروحه در جلسات کارشناسی قبلی را که توسط یونسکو سازماندهی شده بود، بررسی و توانست اغلب اشکالات اجرایی کنوانسیون ۱۹۵۴ را در قالب پروتکل دوم بر طرف نماید. در اجلاس فوق از مجموع ۹۳ کشور شرکت کننده، هیاتهای نمایندگی ۷۴ کشور عضو کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه و ۱۹ کشور دیگر که هنوز به معاهده ۱۹۵۴ ملحق نشده‌اند، شرکت کرده بودند.

علاوه بر کشورهای فوق از سازمان صلیب سرخ جهانی (ICRC)، کمیته بین الدول سپر آبی (ICBS)، شورای بین الملل آرشپوها (ICA)، شورای بین المللی موزه‌ها (ICOM)، شورای بین المللی بنا و محوطه‌های تاریخی و فرهنگی (ICOMOS) نیز به عنوان ناظر جهت شرکت در اجلاس دیپلماتیک دعوت و هیاتهای نمایندگی سازمانهای بین المللی فوق الذکر در اجلاس فعالانه شرکت کرده بودند. این پروتکل در نه فصل و چهل و هشت ماده تنظیم شده است که به شرح فصول نه گانه آن اجمالاً مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فصل اول: تعاریف:

این فصل علاوه بر ارائه تعاریفی از واژه‌هایی که در متن پروتکل مورد استفاده قرار گرفته است، یکی از مهم‌ترین مباحث مطروحه در جلسات کارشناسی مقدماتی را مورد توجه جدی قرار داده است، و آن تعریف میراث فرهنگی یا اموال فرهنگی و تاریخی مشمول حمایت کنوانسیون ۱۹۵۴ و پروتکل ۱۹۹۹ می‌باشد که خود یکی از مواردی بود، که در مورد آن اختلاف نظرهای فراوانی بین کشورهای عضو، در جلسات کارشناسی و حتی اجلاس دیپلماتیک وجود داشت. اجلاس اخیر الذکر، به منظور حصول توافق کشورهای شرکت کننده، به یک قدر متیقن نظرات کشورها در مورد تعریف آثار مشمول پروتکل اکتفا نموده، و آن را منحصر به تعریف ارائه شده در کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه نموده است. از این نظر می‌توان گفت علیرغم هشت سال مباحثات کارشناسی در سطح کارشناسان دوتهای عضو کنوانسیون، دایره شمول معاهده ۱۹۵۴ توسعه نیافته، و ایرادات مترتب بر آن کماکان به قدرت خود باقی است.

فصل دوم: حمایت عمومی از اموال فرهنگی:

پروتکل ۱۹۹۹ در این فصل، که شامل همه اموال فرهنگی و تاریخی می‌گردد، دایره تعهدات کشورها را نسبت به کنوانسیون ۱۹۵۴ وسیع‌تر و دقیق‌تر بیان نموده است. و اقدامات مهمی از قبیل: تهیه فهرست اموال فرهنگی و تاریخی (منقول و غیر منقول)، تهیه و تدوین برنامه‌های اضطراری برای حفاظت از میراث فرهنگی کشور در قبال تهاجم نظامی، تهیه و تدوین و ایجاد آمادگی لازم برای انتقال اموال فرهنگی و تاریخی از منطقه منازعه، و تعیین مقامات ذیصلاح به عنوان مسئول امنیت اموال فرهنگی و... را از جمله تکالیف دول متعهد تعیین نموده است. علاوه بر آن، در ماده ۶ محدودیت‌هایی را برای استفاده دول متخاصم از ماده ۴ کنوانسیون ۱۹۵۴ (الزامات نظامی) مقرر داشته است و با توجه به مفاد ماده ۷ می‌توان گفت که شرایط ۱۲ گانه‌ای را برای محدود کردن دامن توسل به (الزامات نظامی) در لغو حمایت عالی اموال فرهنگی تعیین نموده است. از این نظر. مواد ۵الی ۷ فصل دوم از پروتکل توانسته است، اشکالات موجود در متن معاهده ۱۹۵۴ را از نظر تکمیل تکالیف دول متعهد در قبال حفاظت میراث فرهنگی در قبال صدمات ناشی از مخاصمات مسلحانه (در زمان جنگ و صلح) مرتفع و همچنین توسل دولتهای متخاصم به (الزامات نظامی) را که در کنوانسیون ۱۹۵۴ به طور مطلق ذکر شده است، تا حدود زیادی محدود و مشروط نماید که در حفاظت از میراث فرهنگی، تأثیر مطلوبی خواهد داشت.

ماده هشت از پروتکل، صراحتاً دول متعهد را، مکلف نموده است تا چنانچه در جوار یک اثر تاریخی و فرهنگی، مستعد ثاتی که بالقوه یک هدف نظامی محسوب است، قرار داشته باشد، (مثل فرودگاهها، ایستگاه رادیو، بنادر مهم و...) هدف نظامی مذکور را به منطقه دیگری منتقل نمایند. و در صورتی که به دلایل فنی اقتصادی، نظامی و... امکان انتقال آن وجود نداشته باشد، اقدامات و تدابیر امنیتی لازم برای حفاظت از اثر واقع در جوار یک آماج نظامی را اتخاذ و به مرحله اجرا گذارند.

علاوه بر آن، دول متعهد را متعهد نموده است که از ایجاد مستعدثاتی که بالقوه می‌توانند در زمان مخاصمه مسلحانه یک هدف نظامی قلمداد شوند، در جوار آثار و بناهای تاریخی

حرفه‌داری و ورزش. با توجه به مفاد کنوانسیون ۱۹۵۴ و مواد مربوطه از پروتکل ۱۹۹۹، این امر می‌تواند در حقوق داخلی کشورها پیش بینی شده و امر حفاظت از میراث فرهنگی را از این حیث تقویت نماید.

در ماده ۹ از پروتکل ۱۹۹۹ تلاش شده است یکی دیگر از مشکلات موجود در معاهده ۱۹۵۴ که مربوط به حفاریهای غیر مجاز کشور اشغالگر در منطقه اشغال شده می‌باشد بر طرف نگردد. هر چند نحوه تنظیم و نگارش ماده ۹ به نحوی است که دولت اشغالگر می‌تواند با توسل به بهانه‌های امنیتی نظامی و حتی به بهانه حفاظت از میراث فرهنگی در منطقه اشغالی مبادرت به حفاری نماید. اما از این نظر که امر جلوگیری و خودداری کشور اشغالگر از حفاری، غارت، سرقت اموال فرهنگی در منطقه اشغالی را مورد حکم قرار داده است، در حقوق بین‌المللی ناظر به حفاظت از میراث فرهنگی، گامی به جلو ارزیابی می‌شود.

ابتکار بدیعی که در بند پ از ماده ۹ به کار گرفته شده است، موضوع بسیار مهمی است که در متن کنوانسیون ۱۹۵۴ پیش بینی نشده و در جلسات کارشناسی مقدماتی نیز مورد تأکید جدی قرار نگرفته بود. این امر عبارت از این است که دولت اشغالگر، نمی‌تواند کاربری یک بنای تاریخی یا محوطه باستانی را به نحوی تغییر دهد یا از آن استفاده نماید که موجب تخریب یا انهدام اثر گردد.

فصل سوم: حمایت عالی (خاص):

همچنانکه در فصل بررسی روش ثبت آثار در فهرست حمایت مخصوص موضوع کنوانسیون ۱۹۵۴ بیان شده است پیچیدگی روش اجرایی پیش بینی شده در کنوانسیون، عملاً سبب شده است که امکان ثبت آثار در دفتر حمایت عالی فراهم نگردد. این امر از طرف کشورهای عضو معاهده مورد نقادی قرار گرفته و در جلسات کارشناسی راه‌حلهای جایگزین متفاوتی پیشنهاد شده بود، مورد توجه جدی اجلاس دیپلماتیک واقع شد. و روش نوینی را که کارایی آن قبلاً در قالب کنوانسیون ۱۹۷۲ یونسکو راجع به حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان به اثبات رسیده است، در پروتکل ۱۹۹۹ با تغییرات اندکی که متناسب با روح معاهده ۱۹۵۴ است، پیش بینی گردید.

بر اساس روش جدید که جزئیات آن در بندهای ۲ گانه ماده ۱۰ و شقوق ۱۱ گانه ماده ۱۱ تشریح شده است، با اجتماع شرایط مقرر در ماده ۱ کنوانسیون ۱۹۵۴ و شرایط مقرر در مواد ۱۰ و ۱۱ تقاضای ثبت یک اثر تاریخی از سوی کشور متقاضی، به کمیته بین‌الدول موضوع ماده ۲۴ پروتکل ۱۹۹۹ ارسال و از سوی کمیته مذکور مورد بررسی و اتخاذ تصمیم قرار می‌گیرد. این کمیته متشکل از دوازده عضو می‌باشد که در اجلاس عمومی اعضاء پروتکل و با توجه به جغرافیای سیاسی جهان از بین کشورهای عضو پروتکل انتخاب می‌شوند. این کمیته سالانه یک بار جلسه عادی خواهد داشت. و در صورت وجود شرایط اضطراری، می‌تواند به تشکیل جلسات اضطراری مبادرت نماید.

مواد ۱۲، ۱۳ و ۱۴ از پروتکل ۱۹۹۹ شرایط حمایت عالی، لغو، تعلیق یا سلب مصونیت را توضیح داده است، این فصل از پروتکل همراه با فصل چهارم آن، مهم‌ترین قسمتهای پروتکل ۱۹۹۹ می‌باشند که برای رفع ایرادات اساسی موجود در کنوانسیون ۱۹۵۴ راه‌حلهای نسبتاً قابل‌اجراء را ارائه داده‌اند. پروتکل ۱۹۹۹ با تأیید بر تشکیل کمیته بین‌الدول و اعطاء اختیار ثبت آثار، مورد تقاضا در فهرست حمایت عالی، روش قابل‌اجرایی را برای این امر معین نموده است. اما احراز شرایطی را در اثر، و انجام وظایفی از سوی کشور دارنده اثر را به عنوان معیارهای لازم برای درخواست و نهایتاً ثبت آن از سوی کمیته بین‌الدول ضروری تلقی نموده است، اگر روش شکلی پیچیده کنوانسیون ۱۹۵۴ مانع مهم ثبت آثار در فهرست حمایت خاص بود، پروتکل ۱۹۹۹ با پیش‌بینی معیارهایی که ارزش فرهنگی و تاریخی آثار قابل‌ثبت در فهرست را در حد آثار جهانی بالا برده است، این امر را به لحاظ ماهوی با مشکل مواجه ساخته است. هر چند در نهایت این روش علیرغم صعوبت آن می‌تواند به حفاظت بهتر از میراث فرهنگی بشری منتهی شود.

ماده ۱۰ از پروتکل ۱۹۹۹ سه شرط مهم را برای ثبت اثر مقرر نموده است که عبارتند از:

- ۱- اثری که ثبت آن در فهرست آثار ملی تقاضا می‌شود. از مهم‌ترین میراث فرهنگی بشری تلقی گردد.
- ۲- توسط کشوری که اثر در قلمرو آن قرار دارد با وضع قوانین و مقررات و انجام اقدامات حقوقی و اداری مناسب با

ارزشهای استثنایی تاریخی و فرهنگی اثر، در بالاترین سطح ممکن تحت حمایت و حفاظت قرار گیرد.

۳- از سوی کشوری که اثر فرهنگی و تاریخی مذکور تحت کنترل آن قرار دارد. برای مقاصد نظامی، یا به عنوان پوششی برای اماکن نظامی مورد استفاده قرار نگیرد. کشور دارنده مکلف است به منظور ثبت اثر در فهرست آثار عالی، اعلامیه خاصی صادر نماید که از اثر مورد تقاضا برای مقاصد فوق‌الذکر استفاده نخواهد کرد.

بند ۱ و ۲ از ماده ۱۰ در کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه پیش‌بینی نشده بود و بند سه از موارد جدیدی است که پروتکل ۱۹۹۹ مورد توجه قرار داده است، هر چند بخشی از بند ۳، ماده مذکور مورد تأیید معاهده ۱۹۵۴ نیز بوده است، اما بند ۱ از ماده ۱۰ شان فرهنگی اثر را تا حد احراز ارزشهای جهانی استثنایی در اثر بالا برده است و از این حیث فهرست آثار تحت حمایت عالی هم عرض فهرست میراث فرهنگی جهانی خواهد بود. و تعداد بسیار کمی از آثار تاریخی و فرهنگی که حمایت آنها در هنگام مخاصمات ضروری است، امکان حفاظت خاص خواهند یافت، هر چند بر اساس مفاد سایر مواد معاهده، اموال فرهنگی و تاریخی فاقد خصیصه فوق‌الذکر از حمایت عام کنوانسیون ۱۹۵۴ و همچنین پروتکل ۱۹۹۹ برخوردار خواهند بود.

بند ۲ از ماده ۲، شرط مهم‌تری را قائل شده است، که برای بسیاری از کشورهای در حال توسعه امکان اجرای آن، در حد انتظار کمیته بین‌الدول فراهم نخواهد شد. ایجاد روشهای مدیریتی، تصویب و اجرای قوانین حمایتی و ایجاد روش حفاظتی متناسب با شئون اثر از سوی کشوری که کنترل اثر را در اختیار دارد از جمله اموری است که به صرف هزینه زمان، و توان کارشناسی و فنی بالایی نیازمند است. که عملاً از تعداد آثاری که بالقوه قابل حمایت در قبال صدمات ناشی از مخاصمات مسلحانه می‌باشند خواهد کاست. این بند، عملاً و به طور ضمنی، دولت‌ها را به حفاظت متناسب با شئون اثر، متعهد و مکلف نموده و حمایت‌های جهانی را منوط و مشروط به تناسب اقدامات حفاظتی اداری، فنی و حقوقی، با ویژگیهای آثار دانسته است. و از این حیث به لحاظ فرهنگی و حقوقی و از نظر توجه به وظایف داخلی کشورهای عضو، گامی به جلو ارزیابی می‌شود.

فصل چهارم:

این فصل در کنار فصل سوم مهم‌ترین بخش از پروتکل ۱۹۹۹ را تشکیل می‌دهد. مواد ۱۵ الی ۲۲ به بیان موارد تخلف از مفاد کنوانسیون و تعقیب و مجازات مرتکبین اختصاص یافته است. علاوه بر الزام دولت‌های متعاقد به تقنین قوانین اداری و جزایی برای مجازات متخلفین از مفاد کنوانسیون ۱۹۵۴ و پروتکل دوم آن، برخی از تخلفات از مفاد پروتکل را از جمله تخلفاتی دانسته است که در صورت وقوع آن، کشوری که از وقوع تخلف زیان داده است می‌تواند، استرداد مجرم را از کشوری که مجرم در قلمرو آن قرار دارد تقاضا نماید. اطراف پروتکل مکلف هستند موارد مذکور را که در بندهای الف تا پ از ماده ۱۵ معاهده بیان شده است در هر معاهده دو یا چند جانبه استرداد مجرمین که منعقد می‌نمایند، پیش‌بینی کنند و به تقاضای کشور زیان دیده نسبت به استرداد مرتکب اقدام یا حداقل بدون هیچ تأخیر و بهانه غیر موجهی مرتکب را برای محاکمه و مجازات به مقامات صالحه ملی معرفی نمایند.

مواردی که پروتکل ۱۹۹۹ ارتکاب آنها را از جمله تخلفات قابل استرداد دانسته است (تخلفاتی که در صورت وقوع، کشور زیان دیده در حدود معاهدات موجود مربوط به استرداد مجرمین، استرداد مرتکب را برای محاکمه و مجازات از کشوری که مرتکب در قلمرو او ساکن است تقاضا نماید) عبارتند از:

۱- اموال فرهنگی و تاریخی تحت حمایت عالی را مورد هدف قرار دهد.

۲- اموال فرهنگی و تاریخی یا منطقه مجاور آن را برای اقدامات نظامی مورد استفاده قرار دهد.

۳- اموال فرهنگی و تاریخی تحت حمایت کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه را به طور گسترده، منهدم یا مصادره نماید.

پروتکل ۱۹۹۹ با ایجاد مکانیزم مساعدت کشورها بر مجازات مرتکبین، در قالب معاهدات مربوط به استرداد مجرمین در کنار الزام دولت‌ها به تقنین و اجرای مقررات اداری و جزایی متناسب برای مجازات مرتکبین، ضمانت اجرای مناسب‌تری را در مقایسه با کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه ایجاد نموده است که می‌تواند، در صورت همکاری و هماهنگی دول متعاقد از تخریب میراث فرهنگی کشورها در اثر مخاصمات، بکاهد.

فصل پنجم:

این فصل حمایت از اموال فرهنگی و تاریخی را در مخاصماتی که فاقد خصیصه بین‌المللی هستند مورد توجه قرار داده است. بر اساس ماده ۲۲ مفاد پروتکل ۱۹۹۹ در صورت وقوع یک مخاصمه فاقد خصیصه بین‌المللی در قلمرو هر یک از دولتهای عضو پروتکل ۱۹۹۹ اعمال خواهد شد. اما در وضعیت‌هایی مثل آشوب و شورشهای داخلی و اعمال دیگری با خصیصه مشابه آشوبهای داخلی قابل اعمال نخواهد بود.

فصل ششم: موضوعات نهادی:

پروتکل ۱۹۹۹ به منظور فراهم آمدن امکان اجراء و نظارت بر حسن اجرای کنوانسیون ۱۹۵۴ و پروتکل اخیر الذکر، تأسیس دو نهاد بین‌المللی بسیار مهم را پیش بینی کرده است، که بدون وجود آنها، امر حمایت از میراث فرهنگی در قبال صدمات ناشی از مخاصمات عملاً امکان‌ناپذیر می‌باشد. فقدان این دو نهاد، مهم‌ترین علت عدم توفیق معاهده ۱۹۵۴ لاهه بود این دو نهاد جدید التأسیس، عبارتند از:

۱- کمیته (بین‌الدول) حمایت از اموال فرهنگی و تاریخی در صورت بروز مخاصمات مسلحانه.

۲- صندوق حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمات مسلحانه.

طرز تشکیل و وظایف کمیته بین‌الدول:

کمیته بین‌الدول حمایت از اموال فرهنگی و تاریخی در منازعات مسلحانه که با توجه به جغرافیای سیاسی جهان و توسط اجلاس عمومی کشورهای عضو پروتکل ۱۹۹۹ انتخاب می‌شوند، متشکل از دوازده عضو می‌باشد، که برای یک دوره چهار ساله انتخاب می‌شوند، و انتخاب مجدد آنها بلا مانع است. جلسات عادی کمیته هر سال یک بار تشکیل و جلسات اضطراری در صورت بروز شرایط اضطراری تشکیل خواهد شد. اهم وظایف کمیته بین‌الدول عبارت است از:

۱- نظارت بر اجرای مفاد پروتکل ۱۹۹۹ بین کشورهای متعاقد.

۲- تلاش برای افزایش شناسایی آثار فرهنگی و تاریخی واجد شرایط ثبت در فهرست حمایت عالی.

۳- بررسی گزارش‌های واصله از کشورهای عضو و تهیه گزارش ادواری وضعیت اجرای پروتکل اخیر الذکر و ارائه آن در اجلاس عمومی کشورهای متعاقد.

۴- دریافت و بررسی تقاضای کمکهای بین‌المللی.

۵- تعیین نحوه استفاده از امکانات صندوق حمایت از اموال فرهنگی و تاریخی در زمان مخاصمات مسلحانه.

۶- دریافت و بررسی تقاضای ثبت آثار در فهرست آثار تحت حمایت عام، و ثبت آثار واجد شرایط، در فهرست مذکور.

۷- اعطاء، تعلیق یا لغو حمایت عالی از اموال فرهنگی و تاریخی و افزایش تعداد ثبت شده در فهرست آثار تحت حمایت عالی.

کمیته بین‌الدول بر اساس بند ۳ از ماده ۲۷ پروتکل می‌تواند با سازمانهای دولتی و غیر دولتی ملی و بین‌المللی که اهدافی مشابه اهداف کنوانسیون ۱۹۵۴، پروتکل اول کنوانسیون مذکور و پروتکل ۱۹۹۹ را دارند، همکاری و از سازمانهای تخصصی برای شرکت در جلسات کمیته بین‌الدول دعوت نماید. دبیرخانه یونسکو، وظایف اداری کمیته بین‌الدول از قبیل تدوین دستور کار، مستند سازی، ایجاد آرشیو مناسب و موارد مشابه را انجام و مسئولیت اجرای تصمیمات کمیته بین‌الدول را نیز بر عهده خواهد داشت.

صندوق حمایت از اموال فرهنگی در صورت وقوع مخاصمات مسلحانه

از جمله اقدامات مهمی که پروتکل اخیر الذکر پیش بینی نموده است، تشکیل "صندوق" می‌باشد که وظیفه اصلی آن تهیه کمکهای مالی و سایر کمکهای لازم (از قبیل مساعدتهای فنی، کارشناسی و...) برای انجام اقدامات حمایتی و حفاظتی از اموال فرهنگی و تاریخی در زمان مخاصمات یا برای جبران فوری خسارت وارده به میراث فرهنگی تحت حمایت پروتکل پس از خاتمه مخاصمات می‌باشد. منابع مالی این صندوق از طریق کمکهای اعطایی و داوطلبانه دول عضو، سایر دول، یونسکو، سازمان ملل متحد، سایر سازمانهای بین‌المللی، نهادهای خصوصی، نهادهای عمومی، اشخاص حقیقی و منافع ناشی از فعالیتهای صندوق خواهد بود. مقررات مربوط به نحوه مساعدتهای بین‌المللی از سوی کمیته بین‌الدول تعیین خواهد شد.

فصل هفتم: انتشار اطلاعات و همکاری بین‌المللی

پروتکل ۱۹۹۹ با توجه به نقش اساسی معرفی و آموزش میراث فرهنگی در حفاظت از این قبیل اماکن، علاوه بر پیش‌بینی روشهای حفاظتی به معنی خاص آن، به منظور حفاظت بهینه از آثار تاریخی و فرهنگی، کشورهای عضو پروتکل را متعهد نموده است. که از طریق آموزش و ارائه اطلاعات لازم در مورد ارزش میراث فرهنگی ملل، احترام میراث فرهنگی را در بین تمام مردم ایجاد نمایند. علاوه بر آموزش عمومی و ارائه اطلاعات لازم به همه مردم، همه مقامات و مسئولین نظامی و غیر نظامی را باید با مفاد پروتکل ۱۹۹۹ آشنا نموده، و مقررات و دستورالعملهای لازم برای آموزش عمومی مردم و آموزش خاص مسئولین نظامی و غیر نظامی، که در زمان مخاصمات مسئولیتی در رابطه با اجراء پروتکل خواهند داشت، تدوین نمایند. ماده ۳۰ پروتکل ضمن تأیید بر ضرورت همکاری متقابل دولتها و یونسکو، همکاری بین دول عضو در ارائه اطلاعات و تجارب ناشی از اجراء مفاد پروتکل، از طریق دبیر کل یونسکو را مورد تأکید قرار داده است.

ماده ۳۱ از پروتکل، امکان همکاری جمعی دول عضو در مقابله با نقض آشکار مفاد آن از سوی یک یا چند کشور را از نظر دور نداشته و دول متعاقد را مکلف نموده است در موارد نقض جدی مفاد پروتکل ۱۹۹۹ به صورت جمعی از طریق کمیته بین الدول و به صورت فردی از طریق یونسکو و با همکاری سازمان ملل متحد، در حدود منشور ملل متحد، اقدامات لازم را انجام دهند. سایر مواد این فصل به نحوه همکاریهای بین‌المللی بین اعضا متعاقد و سازمانهای بین‌المللی اختصاص یافته است.

فصل هشتم: اجراء پروتکل:

پروتکل ۱۹۹۹ با همکاری دول حامی و حافظ منافع طرفین مخاصمه اجرا خواهد شد، و در صورت بروز اختلاف بین طرفین در یک منازعه مسلحانه، دول حامی مساعی جمیله (پایمردی) خود را برای رفع اختلافات موجود بین طرفین انجام خواهند داد. به درخواست هر یک از طرفین یا دبیر کل یونسکو، و به منظور رفع اختلافات ناشی از اجرا یا تفسیر مفاد این پروتکل، اجلاسی با حضور طرفین، دول حامی می‌تواند تشکیل شود.

فصل نهم: شروط نهایی:

پروتکل ۱۹۹۹ از ۱۷ می ۱۹۹۹ تا ۳۱ دسامبر ۱۹۹۹ برای امضاء دولتها مفتوح بود. تصویب، قبول یا پذیرش این پروتکل از سوی دولتها، تابع تشریفات مقرر در قانون اساسی آنها می‌باشد. که در صورت طی تشریفات قانونی، اسناد تصویب باید به دبیر کل یونسکو تسلیم گردد.

از اول ژانویه سال ۲۰۰۰ میلادی این پروتکل برای الحاق کشورها مفتوح می‌باشد که الحاق به آن با تسلیم سند الحاق به دبیر کل یونسکو محقق و مفاد پروتکل برای کشورهایایی که به آن ملحق شده‌اند پس از لازم الاجراء شدن پروتکل، سه ماه از تاریخ تسلیم سند تصویب (قبول - پذیرش) یا الحاق لازم الاجراء خواهد بود. بعد از الحاق بیست کشور مفاد پروتکل به مرحله اجرا در خواهد آمد. (تشکیل کمیته بین الدول، صندوق، تهیه فهرست اموال تحت حمایت عالی و...)

کشورهایی که به پروتکل ۱۹۹۹ ملحق شوند در صورت تمایل می‌توانند با تسلیم سند کتبی به دبیر کل یونسکو، انصراف خود را از عضویت در آن اعلام دارند. در این صورت تا یک سال پس از تاریخ تسلیم تقاضای انصراف، مفاد پروتکل برای کشور متقاضی لازم الاجرا خواهد بود. (البته به شرط آنکه مخاصمه‌ای در بین نباشد و الا اعلام انصراف تا پایان مخاصمه تأثیری نخواهد داشت).

هر چند الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل مذکور منوط به اتخاذ تصمیم مقامات مسئول و طی تشریفات قانونی مقرر در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. که طبیعتاً به زمان زیادی نیازمند است. ولی با توجه به اینکه پروتکل اخیر، آخرین سند حقوقی بین‌المللی ناظر به حفاظت از میراث فرهنگی در هزاره دوم میلادی می‌باشد. ترجمه متن پروتکل که توسط همکار محترم جناب آقای علیرضا ظاهری انجام گرفته است، جهت ملاحظه خوانندگان گرامی تقدیم می‌شود.

نگارنده، یادآوری مساعی ده ساله کمیته مشورتی ملی ایران، و کارشناسان سازمان میراث فرهنگی کشور، در بررسی نقادانه کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه، و پیشنهاد تکمیل آن به سازمانهای بین‌المللی ذیربط را که در شماره پیشین مجله وزین اثر، بدان

اشاره شد، ضروری می‌داند. و در عین حال که نمی‌تواند ارزش تلاشهای کارشناسانی را که در طول بیش از هشت سال کار کارشناسی در کنفرانسهای جهانی تلاش کردند تا روشهای جدیدی در حیطه حقوق بین‌الملل برای حفاظت از میراث فرهنگی ارزشمند ملتها، ایجاد نماید انکار کند همچنین نمی‌تواند، از اینکه پروتکل ۱۹۹۹ نیز مثل سند حقوقی بین‌المللی سلف خود، (کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه) از حمایت میراث طبیعی گرانقدر ملتها در قبال صدمات ناشی در جنگ، غفلت ورزیده است. تأسف عمیق خود را پنهان دارد.

پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه در خصوص حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه، لاهه، ۲۶ مارس ۱۹۹۹

بخش اول - مقدمه

طرفین

با آگاهی از نیاز به توسعه حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه و ایجاد یک سیستم عالی حمایت از اموال فرهنگی.

با تأیید بر اهمیت کنوانسیون حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه که در ۱۴ می ۱۹۵۴ در لاهه تهیه شده و با تأکید بر ضرورت تکمیل این مقررات از طریق اقداماتی برای تقویت اجرای آن.

با آرزوی اینکه طرفین معظم متعهد کنوانسیون را مجهز به بزراری نمود که با ایجاد تشریفات مناسب در آن هر چه بیشتر متضمن حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه باشد.

با عنایت به اینکه قواعد حاکم بر حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه باید پیشرفتهای حقوق بین‌الملل را منعکس نماید.

با تأیید بر اینکه قواعد عرفی حقوق بین‌الملل همچنان حاکم بر مسائلی خواهد بود که توسط مقررات این پروتکل تنظیم نمی‌شود.
بشرح زیر توافق نمودند:

ماده ۱ - تعاریف

از نظر این پروتکل

الف - عضو یعنی یک دولت عضو این پروتکل.

ب - مال فرهنگی یعنی مال فرهنگی به شرحی که در ماده ۱ کنوانسیون تعریف شده است.

پ - کنوانسیون یعنی کنوانسیون حفاظت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه که در ۱۴ می ۱۹۵۴ در لاهه اتخاذ شده است.

ت - طرف معظم متعهد یعنی یک دولت عضو این کنوانسیون.

ج - هدف نظامی یعنی یک هدف که به واسطه ماهیت، مکان، مقصود یا کاربرد خویش نقش مؤثری در اقدامات نظامی داشته و تخریب، تسخیر یا خنثی سازی کلی یا جزئی آن در اوضاع و احوال وقت، یک امتیاز نظامی مؤثری به شمار می‌آید.

چ - غیر قانونی یعنی تحت اجبار یا از طریق دیگر در تعارض با قواعد مجری حقوق داخلی سرزمین تصرف شده یا حقوق بین‌الملل.

ح - لیست یعنی لیست بین‌المللی اموال فرهنگی تحت حمایت عالی ایجاد شده به موجب ماده ۲۷، شق ۱ (ب).

خ - دبیر کل یعنی دبیر کل یونسکو.

د - یونسکو یعنی سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی ملل متحد.
ذ - پروتکل اول یعنی پروتکل راجع به حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه که در ۱۴ می ۱۹۵۴ در لاهه اتخاذ شده است.

ماده ۲ - ارتباط با کنوانسیون

این پروتکل، کنوانسیون را - بین طرفین تکمیل می‌نماید.

ماده ۳ - محدوده اجراء

۱- علاوه بر مقرراتی که در زمان صلح اجرا خواهد شد، این پروتکل نسبت به وضعیتهای اشاره شده در پاراگرافهای ۱ و ۲ ماده ۱۸ کنوانسیون و پاراگراف ۱ ماده ۲۲ اعمال خواهد شد.

۲- هنگامی که یکی از طرفین یک مخاصمه مسلحانه متعهد به این پروتکل نباشد، سایر اعضای ای پروتکل ملزم به رعایت آن در روابط متقابل خویش می‌باشند. آنها همچنین متعهد به رعایت

مقررات این پروتکل در رابطه با طرف مخاصمه‌ای که مقررات این پروتکل را قبول نموده و تا زمانی که آن را اجراء می‌نماید، هستند. هر چند که طرف مذکور متعهد به پروتکل نباشد.

ماده ۴- ارتباط بین بخش ۳ و سایر مقررات کنوانسیون و این پروتکل

اجرای مقررات بخش ۲ این پروتکل تأثیری نخواهد گذاشت بر:
الف- اجرای مقررات بخش اول کنوانسیون و بخش دوم این پروتکل
ب- اجرای مقررات بخش دو این کنوانسیون بین طرفین پروتکل یا بین یک طرف و یک دولت که پروتکل را به موجب پاراگراف ۲ ماده ۲ پذیرفته و اجرا می‌کند، به جز هنگامیکه به مال فرهنگی هم حمایت خاص و هم حمایت عالی اعطاء شود. در این صورت تنها مقررات حمایت عالی اعطاء خواهد شد.

بخش ۲- مقررات کلی حمایت

ماده ۵- ایمنی اموال فرهنگی

اقدامات احتیاطی اتخاذ شده در زمان صلح به منظور ایمنی اموال فرهنگی در مقابل آثار قابل پیش بینی یک مخاصمه مسلحانه به موجب ماده ۲ کنوانسیون باید شامل موارد ذیل باشد، آماده کردن فهرست، برنامه اقدامات، اضطراری برای حمایت در مقابل آتش یا انهدام ساختاری (مادی)، آمادگی برای انتقال اموال فرهنگی منقول یا مقررات مربوطه برای حمایت کافی این اشیاء در محل و تعیین مقامات صالح مسئول ایمنی اموال فرهنگی.

ماده ۶- احترام اموال فرهنگی

با هدف تضمین احترام به اموال فرهنگی بر طبق ماده ۴ کنوانسیون
الف- اغماض بر اساس ضرورت‌های نظامی قهری به موجب پاراگراف ۲ ماده ۴ کنوانسیون برای هدایت عملیات نظامی علیه اموال فرهنگی تنها زمانی و به شرطی ممکن است که:
۱- مال فرهنگی با عملکرد خود تبدیل به هدفی نظامی شده.
۲- هیچ طریق دیگری برای کسب مزیت نظامی برابر آنچه که از

طریق هدایت حمله نظامی علیه مال فرهنگی به دست می‌آید، وجود نداشته باشد.

ب- اغماض بر اساس ضرورت نظامی قهری به موجب پاراگراف ۲ ماده ۴ کنوانسیون برای استفاده از اموال فرهنگی به عنوان اهدافی که آنها را در معرض ویرانی یا تخریب قرار می‌دهد فقط زمانی و به شرطی که هیچ انتخابی بین چنین استفاده‌ای از اموال فرهنگی و سایر روش‌های ممکن برای کسب مزیت نظامی مشابه، پ- تصمیم در خصوص توسل به ضرورت نظامی قهری فقط باید توسط یک افسر فرمانده عملیات که از نظر رده برابر با سرگرد یا بالاتر بوده و یا در مواردی که اجازه عملکرد به گونه دیگری وجود نداشته باشد با قدرتی کوچکتر از آن.
ت- در صورت حمله بر اساس تصمیم اتخاذ شده به موجب شق الف، در هر زمان که شرایط اجازه داد یک اخطار مؤثر قبلی باید ارسال گردد.

ماده ۷- احتیاط در حمله

بدون تأثیر بر سایر احتیاطات لازمه به موجب حقوق بشر دوستانه در خصوص نحو اداره عملیات نظامی. هر عضو (طرف) مخاصمه باید:

الف- از هر طریق ممکن تحقیق نماید که اهداف مورد حمله، اموال فرهنگی حمایت شده به موجب ماده ۴ کنوانسیون نباشند.

ب- به منظور اجتناب، و در صورت بروز به منظور به حداقل رساندن خسارات فرعی وارده به اموال فرهنگی حمایت شده به موجب ماده ۴ کنوانسیون، باید تمام احتیاطات لازمه را در انتخاب وسایل و روش‌های حمله به جا آورد.

پ- از تصمیم به آغاز حمله‌ای که انتظار می‌رود سبب ورود خساراتی فرعی به اموال فرهنگی حمایت شده به موجب ماده ۴ کنوانسیون،

شده که در مقایسه با مزیت نظامی مستقیم و واقعی پیش بینی شده بیشتر باشد امتناع نماید.

ت- لغو یا تعلیق یک حمله اگر مشخص شود:

۱- که هدف یک مال فرهنگی حمایت شده به موجب ماده ۴ کنوانسیون می‌باشد.

۲- که انتظار می‌رود حمله سبب ورود خساراتی فرعی بیشتر از

عالی را با خودداری از، هدف حمله قرار دادن آنان، هر گونه استفاده از این اموال و یا محاصره مستقیم آنان برای حمایت از اقدامات نظامی تضمین نمایند.

ماده ۱۳ - از دست دادن حمایت عالی

۱- مال فرهنگی تحت حمایت عالی چنین حمایتی را تنها در موارد زیر از دست خواهد داد:

الف- اگر چنین مصونیتی بر طبق ماده ۱۴ لغو یا معلق شده باشد یا

ب- اگر تا و حدی که این اموال به موجب کاربردشان به یک هدف نظامی تبدیل شده باشند.

۲- در شرایط شق (ب) ۱ چنین اموالی فقط ممکن است هدف حمله قرار بگیرند اگر:

الف- این حمله تنها وسیله ممکن برای خنثی نمودن کاربرد اشاره شده در شق (ب) ۱ باشد.

ب- تمام احتیاطات ممکن در انتخاب روشها و وسایل به منظور خنثی کردن چنین کاربردی و اجتناب یا به حداقل رساندن خسارت وارده به اموال فرهنگی صورت گرفته باشد.

پ- در صورتی که شرایط، به دلیل ویژگیهای دفاع مشروع فوری اجازه انجام اعمال فوق را ندهد.

۱- حمله در بالاترین سطح عملیاتی فرمان صادر شده باشد.

۲- آگهی مؤثری از پیش برای نیروهای دشمن ارسال شده باشد که لغو کاربرد اشاره شده در شق (ب) ۱ را لازم بدارد.

۳- به نیروهای دشمن فرصتی کافی برای اصلاح وضع داده شود.

ماده ۱۴ - لغو و تعلیق حمایت عالی

۱- در جایی که مال فرهنگی دیگر هیچ یک از ملاکهای ماده ۱۰ این پروتکل را برآورد ننماید، کمیته ممکن است وضعیت حمایت عالی آن را معلق نموده یا با حذف آن از لیست اموال فرهنگی آن وضعیت را لو نماید.

۲- در صورت نقض شدید ماده ۱۲ در ارتباط با مال فرهنگی تحت حمایت عالی در اثر کاربرد آن در حمایت از اقدامات نظامی، کمیته ممکن است وضعیت حمایت عالی آن را معلق نماید. در صورتی

نمایندگانی در کمیته حاضرند تصمیم در خصوص درج آن در لیست باید با توجه به ماده ۲۶ به وسیله اکثریت چهار پنجم اعضاء حاضر و رأی دهنده اتخاذ شود.

۶- کمیته در هنگام رسیدگی به یک درخواست می تواند راهنماییهای سازمانهای دولتی و غیر دولتی و همچنین افراد متخصص را درخواست نماید.

۷- تصمیم مبنی بر اعطاء یا انکار حمایت عالی تنها می تواند بر اساس ملاکهای مذکور در ماده ۱۰ صادر شود.

۸- در مواقع استثنایی و هنگامی که کمیته نتیجه گرفته است که عضو درخواست کننده ثبت مال فرهنگی در لیست نمی تواند ملاکهای مذکور در بند (ب) ماده ۱۰ را برآورده سازد، کمیته می تواند تصمیم به اعطای حمایت عالی اتخاذ کند مشروط بر اینکه عضو درخواست کننده تقاضای حمایت بین المللی به موجب ماده ۲۲ ارائه نماید.

۹- با شروع مخاصمات یک طرف مخاصمه ممکن است به صورت اضطراری حمایت عالی اموال فرهنگی تحت صلاحیت یا کنترل خویش را با ابلاغ این درخواست به کمیته تقاضا نماید. کمیته فوراً این تقاضا را به تمام طرفین مخاصمه ارسال خواهد نمود. در این کمیته نسبت به (اظهارات م) طرفین مربوطه سریعاً رسیدگی خواهد نمود. تصمیم به اعطای حمایت عالی موقت باید در اسرع وقت و با توجه به ماده ۲۶ با اکثریت چهار پنجم اعضاء حاضر و رأی دهنده، اتخاذ می شود. حمایت عالی موقت ممکن است به وسیله کمیته در طول آغاز تشریفات عادی اعطای حمایت عالی ارائه گردد. مشروط بر اینکه مقررات شقوق (الف) و (پ) ماده ۱۰ برآورد گردد.

۱۰- حمایت عالی نسبت به اموال فرهنگی توسط کمیته از زمان ثبت آن در لیست اعطاء خواهد شد.

۱۱- دبیر کل باید بدون تأخیر تصمیم کمیته را در خصوص درج اموال فرهنگی در لیست مذکور به دبیر کل سازمان ملل متحد و تمام طرفین ابلاغ نماید.

ماده ۱۲ - مصونیت اموال فرهنگی تحت حمایت عالی

طرفین یک مخاصمه باید مصونیت اموال فرهنگی تحت حمایت

مزیت نظامی مستقیم و واقعی پیش بینی شده نسبت به اموال فرهنگی حمایت شده به موجب ماده ۴ کنوانسیون خواهد داشت.

ماده ۸- احتیاطات در مقابل آثار مخاصمات

طرفین مخاصمه باید در بیشترین حد ممکن

الف- اموال فرهنگی منقول را از مجاورت اهداف نظامی منتقل نموده یا حمایت کافی در محل تهیه نمایند.

ب- از ایجاد اهداف نظامی در نزدیکی اموال فرهنگی اجتناب نمایند.

ماده ۹- حمایت از اموال فرهنگی در سرزمین اشغال شده

۱- بدون تأثیر بر مقررات مواد ۴ و ۵ کنوانسیون، یک طرف اشغال کننده کل یا بخشی از سرزمین طرف دیگر باید در رابطه با سرزمین اشغال شده، اقدامات ذیل را ممنوع و از وقوع آن خودداری نمایند:

الف- هر گونه صدور غیر قانونی اموال فرهنگی، نقل مکان آنها یا انتقال مالکیت آنها.

ب- هر گونه حفاری باستان شناسی، به جز در مواردی که این حفاری برای ایمنی، ضبط یا حفظ اموال فرهنگی دقیقاً ضرورت داشته باشد.

پ- هر گونه تغییر یا تغییر کاربری امثال فرهنگی که به منظور ویران کردن شواهد تاریخی، فرهنگی یا علمی صورت پذیرد.

۲- هر گونه حفاری باستان شناسی، تغییر یا تغییر کاربری اموال فرهنگی در سرزمین اشغال شده باید با همکاری نزدیک مقامات ملی صالحه سرزمین اشغال شده صورت پذیرد مگر اینکه شرایط اینگونه اجازه ندهد.

بخش سوم- حمایت عالی

ماده ۱۰- حمایت عالی

اموال فرهنگی ممکن است به شرط احراز سه شرط زیر تحت حمایت عالی قرار بگیرد:

الف- یکی از مهم ترین میراث فرهنگی بشریت باشد.

ب- به موجب اقدامات اداری و قانونی متناسب داخلی که ارزش تاریخی و فرهنگی استثنایی آن شناسایی می شود حمایت شده و در بالاترین سطح حمایت آن تضمین شود.

پ- آن مال برای مقاصد نظامی یا برای پوشش مکانهای نظامی استفاده نشده و اعلامیه ای توسط طرفی که کنترل مال فرهنگی را به عهده دارد برای تأیید بر اینکه این مال برای این مقاصد به کار نخواهد رفت، صادر شود.

ماده ۱۱- اعطای حمایت عالی

۱- هر عضو بایستی از اموال فرهنگی که می خواهد نسبت به آن حمایت عالی اعطاء شود را به کمیته ارسال نماید.

۲- عضوی که صلاحیت یا کنترل بر مال فرهنگی دارد ممکن است تقاضا نماید که آن مال در لیست تهیه شده به موجب شق ۱ (ب) ماده ۲۷ درج گردد. این درخواست باید شامل تمام اطلاعات ضروری مربوط به ملاکهای ذکر شده در ماده ۱۰ باشد کمیته ممکن است از یک عضو دعوت نماید تا درخواست نماید آن مال فرهنگی در لیست ثبت شود.

۳- سایر اعضاء کمیته بین المللی سپر آبی و سایر سازمانهای غیر دولتی با تخصص مربوطه ممکن است مال فرهنگی خاصی را به کمیته توصیه نمایند. در این موارد کمیته ممکن است تصمیم به دعوت عضوی نموده تا درخواست نماید آن مال فرهنگی در لیست ثبت شود.

۴- تقاضای ثبت مال فرهنگی قرار گرفته در یک سرزمین، تحت حاکمیت یا تحت صلاحیت که بر آن ادعایی توسط بیش از یک دولت مطرح شده است و همچنین ثبت آن به هیچ وجه بر حق طرفین اختلاف آن تأثیری نخواهد داشت.

۵- کمیته، به محض دریافت یک تقاضا برای ثبت در لیست، باید تمام طرفین درخواست را مطلع سازد. طرفین ممکن است نمایندگانی را در رابطه با این تقاضا در طول ۶۰ روز به کمیته اعزام نمایند. این نمایندگان باید تنها بر اساس ملاکهای مذکور در ماده ۱۰ اعزام شوند. آنها باید متخصص و وارد در وقایع باشند. کمیته در حالی نسبت به (اظهارات. م) نمایندگان رسیدگی خواهد کرد که برای عضو درخواست کننده ثبت، موقعیت معقولی برای دفاع قبل از اتخاذ تصمیم به وجود آورد. هنگامی که چنین

که چنین تخلفی مستمر باشد کمیته ممکن است به صورت استثنایی وضعیت حمایت عالی را از طریق حذف مال فرهنگی از لیست لغو نماید.

۳- دبیر کل باید بدون تأخیر هر تصمیم کمیته را در خصوص لغو یا تعلیق حمایت عالی به دبیر کل سازمان ملل متحد و به تمام اعضاء این پروتکل ابلاغ نماید.

۴- کمیته قبل از اتخاذ به تصمیم موقعیتی به اعضاء برای طرح نظراتشان اعطاء می‌کند.

بخش ۴ - مسئولیت کیفری و صلاحیت

ماده ۱۵ - تخلفات (نقض) شدید از پروتکل

۱- هر شخصی که مرتکب تخلفی در محدوده این پروتکل شود، اگر عمداً و در تخلف از کنوانسیون یا این پروتکل مرتکب هر یک از اعمال زیر شود:

الف - اموال فرهنگی تحت حمایت عالی را هدف حمله قرار دهد.

ب - اموال فرهنگی تحت حمایت عالی یا محوطه پیرامون آن را برای حمایت از اقدامات نظامی مورد استفاده قرار دهد.

پ - انهدام گسترده یا مصادره اموال فرهنگی حمایت شده به موجب کنوانسیون و این پروتکل.

ت - اموال فرهنگی حمایت شده به موجب کنوانسیون و این پروتکل را هدف حمله قرار دهد.

ث - سرقت، غارت یا تصاحب غیر قانونی یا تخریب اموال فرهنگی حمایت شده به موجب کنوانسیون.

۲- هر دولت عضو باید اقداماتی ضروری را اتخاذ نماید یا تخلفات بیان شده در این ماده، تخلفاتی کیفری را در حقوق داخلی پدید آورده و برای چنین تخلفاتی، کیفرهای مناسب اتخاذ نماید. دولتهای عضو در انجام این کار باید اصول کلی حقوق و حقوق بین الملل از جمله قواعد بسط دهنده مسئولیت کیفری افراد به اشخاصی به جز کسانی که مستقیماً مرتکب عمل می‌شوند را رعایت نمایند.

ماده ۱۶ - صلاحیت

بدون قصد لطمه زدن به پاراگراف ۲، هر عضو اقدامات قانون

گذاری ضروری را برای اعمال صلاحیت خود در تخلفات بیان شده در ماده ۱۵ موارد زیر اتخاذ خواهد نمود:

الف - هنگامی که یک عمل متخلفانه در سرزمین آن دولت صورت گرفته است.

ب - هنگامی که متهم تبعه آن دولت باشد.

پ - در مورد تخلفات بیان شده در شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ هنگامی که متهم در سرزمین آن دولت حضور داشته باشد.

۲- در رابطه با اعمال صلاحیت و بدون تأثیر بر ماده ۲۸ کنوانسیون:

الف - این پروتکل از تحمیل مسئولیت کیفری فردی یا اعمال صلاحیت ملی و بین المللی که ممکن است به موجب حقوق بین المللی عرفی مجری بوده، یا بر اعمال صلاحیت تأثیر گذارد، جلوگیری خواهد کرد.

ب - به جز در وضعیت دولتی که عضو این پروتکل نیست و آن را پذیرفته و مقررات آن را به موجب بند ۲ ماده ۲ اعمال نماید، اعضاء نیروهای مسلح و اتباع یک دولت که عضو پروتکل نمی‌باشند البته به جز آن دسته از اتباعی که در نیروهای نظامی دولتی خدمت می‌کنند که عضو این پروتکل می‌باشد، به موجب این پروتکل متحمل مسئولیت کیفری فردی نشده و این پروتکل تعهدی برای اعمال صلاحیت بر چنین اشخاصی یا استرداد آنها را پدید نمی‌آورد.

ماده ۱۷ - تعقیب

۱- عضوی که یک متهم به تخلف از شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ در سرزمین او یافت شود اگر آن را مسترد نکند باید بدون هیچ بهانه و تأخیر غیر موجهی موضوع را به مقامات صالحه ملی برای تعقیب از طریق تشریفات رسیدگی به موجب قانون داخلی خود یا در صورت تناسب به موجب قواعد حقوق بین المللی ارجاع نماید.

۲- بدون تأثیر بر قواعد مربوطه به حقوق بین الملل، هر شخصی در رابطه با تشریفات رسیدگی‌ای که در ارتباط با این کنوانسیون یا این پروتکل در حال انجام است باید رفتاری عادلانه و محاکمه‌ای عادلانه به موجب حقوق داخلی و حقوق بین الملل برای وی در تمام مراحل رسیدگی تضمین گردیده و این تضمینات به

هیچ وجه کمتر از آنچه که حقوق بین‌الملل نسبت به آن مقرر داشته است نخواهد بود.

معاهدات یا توافقات طرفی بر طبق حقوق داخلی خود به یکدیگر کمک خواهند کرد.

ماده ۱۸ - استرداد

۱- تخلفات بیان شده در شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ باید از جمله تخلفاتی که مرتکب آن قابل استرداد در هر معاهده استرداد موجود بین طرفین پیش از لازم الاجراء شدن این پروتکل محسوب گردد. طرفین متعهد می‌گردند که چنین تخلفاتی را در هر معاهده استرداد که منبهد بین آنها منعقد گردد، بگنجانند.

۲- هنگامی که عضوی که استرداد را منوط به وجود یک معاهده استرداد می‌کند، درخواستی برای استرداد از دولت عضو دیگر دریافت نماید که با آن (کشور) هیچ معاهده استردادی ندارد، دولت عضو مورد تقاضا (تقاضا شونده) به اختیار خود می‌تواند پروتکل حاضر را به عنوان مبنای حقوقی استرداد در ارتباط با تخلفات بیان شده در شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ در نظر بگیرد.

۳- اعضای که استرداد را منوط به وجود یک معاهده نمی‌کنند، تخلفات بیان شده در شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ را به عنوان تخلفات قابل استرداد بین خود تلقی خواهند نمود البته مشروط به شرایط مقرر به موجب حقوق دولت مورد تقاضا (تقاضا شونده).

۴- در صورت ضرورت، تخلفات بیان شده در شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ به منظور استرداد بین اعضاء به گونه‌ای تلقی خواهد شد که گویی آنها نه تنها در سرزمینی که به وقوع پیوسته‌اند بلکه در سرزمینی که اعضاء صلاحیت خود را به موجب بند ۱ ماده ۱۶ ایجاد نموده‌اند، به وقوع پیوسته است.

ماده ۱۹ - کمکهای قانونی متقابل

۱- اعضاء باید بیشترین حد کمک را به یکدیگر در ارتباط با تحقیقات یا تشریفات کیفری یا استرداد که در رابطه با تخلفات بیان شده در ماده ۱۵ صورت گرفته است از جمله کمک در کسب شواهد در دسترس آنها که برای رسیدگی به تشریفات ضروری است، اعطاء نمایند.

۲- اعضاء باید تعهدات خود را به موجب بند ۱ در توافق با سایر معاهدات یا ترتیبات در خصوص کمک قانونی متقابل که ممکن است بین آنها وجود داشته باشد انجام دهند. در فقدان چنین

ماده ۲۰ - زمینه‌های امتناع

۱- برای استرداد، تخلفات بیان شده در شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ و برای کمک قانونی متقابل تخلفات بیان شده در ماده ۱۵ نباید به عنوان تخلفات سیاسی یا تخلفات مرتبط با تخلفات سیاسی یا تخلفات ملهم از انگیزه‌های سیاسی تلقی گردد. نتیجتاً از یک درخواست برای استرداد یا برای کمک قانونی متقابل بر اساس چنین تخلفاتی نمی‌توان فقط با این ادعا که این تخلفات مربوط به یک تخلف سیاسی است یا خود تخلفی سیاسی است یا ملهم از انگیزه‌ای سیاسی امتناع نمود.

هیچ چیز در پروتکل نباید به گونه‌ای تفسیر شود که تعهدی به استرداد یا اعطاء کمک قانونی متقابل بر اعضاء تحمیل کند، اگر دولت مورد تقاضا دلایل ماهوی بر این اعتقاد دارد که تقاضا برای استرداد تخلفات بیان شده در شقوق (الف) تا (پ) ماده ۱۵ یا تقاضا برای کمک قانونی متقابل در ارتباط با تخلفات بیان شده در ماده ۱۵ به منظور پیگرد یا مجازات یک شخص بر اساس نژاد، مذهب، یا اصلیت قومی یا عقیده سیاسی بوده یا موافقت با ای تقاضا سبب تبعیض نسبت به موقعیت شخص بنا به هر یک از این دلایل می‌شود.

ماده ۲۱ - اقدامات در ارتباط با سایر تخلفات

بدون تأثیر بر ماده ۲۸ کنوانسیون، هر عضوی باید چنان اقدامات قانونی، اداری و انضباطی را که برای سرکوب اعمال زیر در هنگامی که عملاً صورت می‌گیرند، ضروری است اتخاذ نماید:
الف: هر گونه استفاده از اموال فرهنگی در نقض کنوانسیون یا این پروتکل.

ب- هر گونه صدور غیر قانونی، سایر نقل مکان‌ها یا انتقال مالکیت اموال فرهنگی از سرزمین اشغال شده در تخلف از کنوانسیون یا این پروتکل.

بخش ۵ - حمایت از اموال فرهنگی در مخاصمات

مسلحانه‌ای که خصیصه بین‌المللی ندارد

ماده ۲۲ - مخاصمات مسلحانه فاقد یک خصیصه بین‌المللی

۱- این پروتکل در صورت بروز یک مخاصمه مسلحانه فاقد خصیصه بین‌المللی که در درون سرزمین یکی از دولتهای عضو صورت می‌گیرد اعمال خواهد شد.

۲- این پروتکل در وضعیتهای آشوب و شورش داخلی اعمال نخواهد شد مثل آشوب و اعمال متخلفانه متفرق و پراکنده و سایر اعمال با ماهیت مشابه.

۳- هیچ چیز در این پروتکل تأثیری نخواهد داشت بر حاکمیت یک دولت یا مسئولیت آن دولت برای حفظ یا ایجاد مجدد نظم و قانون در دولت یا دفاع از وحدت ملی یا تمامیت ارضی دولت.

۴- هیچ چیز در این پروتکل تأثیر نخواهد گذاشت بر صلاحیت اولیه عضوی که در سرزمین وی یک مخاصمه مسلحانه فاقد یک خصیصه بین‌المللی به وقوع پیوسته است نسبت به تخلفات بیان شده در ماده ۱۵.

۵- هیچ چیز در این پروتکل نمی‌تواند به هر دلیل به عنوان توجیه برای مداخله مستقیم یا غیر مستقیم در مخاصمه مسلحانه یا در امور داخلی یا خارجی عضوی که در سرزمین آن مخاصمه صورت گرفته است، به کار رود.

۶- اعمال این پروتکل بر وضعیت اشاره شده در پاراگراف ۱ تأثیری بر وضعیت حقوقی طرفین مخاصمه نخواهد داشت.

۷- یونسکو ممکن است خدمات خود را به طرفین مخاصمه اعطاء نماید.

بخش ۶ - موضوعات نهایی

ماده ۲۳ - اجلاس اعضاء

۱- اجلاس اعضاء باید همزمان با کنفرانس عمومی یونسکو و در هماهنگی با اجلاس طرفین معظم متعاهدین تشکیل گردد البته اگر چنین اجلاسی توسط دبیر کل اعلام شود.

۲- خود اجلاس اعضاء، آیین رسیدگی خود را تصویب خواهد کرد.

۳- اجلاس اعضاء وظایف زیر را خواهد داشت:

الف - انتخاب اعضاء کمیته بر طبق پاراگراف ماده ۲۴.

ب - تأیید اصول راهنمای توسعه یافته به وسیله کمیته به موجب شق (الف) ماده ۱ ماده ۲۷

پ - ایجاد اصول راهنما برای استفاده و نظارت بر صندوق به وسیله کمیته .

ت - بررسی گزارش ارائه شده به وسیله کمیته به موجب شق (ت) ماده ۲۷.

ج - حداقل بنا به درخواست یک پنجم اعضاء دبیر کل نشست فوق‌العاده از اعضاء را تشکیل خواهد داد.

ماده ۲۴ - کمیته حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه

۱- کمیته حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه بدین وسیله تشکیل شده است. این کمیته متشکل از دوازده عضو می‌باشد که توسط اجلاس اعضاء انتخاب می‌شوند.

۲- کمیته سالانه یک بار اجلاس عادی داشته و در صورت ضرورت در مواقع اضطراری تشکیل خواهد شد.

۳- در تعیین اعضاء کمیته، دولتهای عضو باید پراکندگی برابر از مناطق مختلف فرهنگی دنیا را مد نظر داشته باشند.

۴- اعضاء کمیته باید به گونه‌ای انتخاب شوند که نمایندگان مخصص در زمینه‌های میراث فرهنگی، دفاعی یا حقوق بین‌الملل بوده و باید آنها با یکدیگر مشورت نموده تا بدین گونه تضمین شود که کمیته در کلیت خود شامل متخصصین کافی در تمام زمینه‌ها می‌باشد.

ماده ۲۵ - دوره عضویت

۱- یک عضو چهار سال برای عضویت در کمیته انتخاب خواهد شد و انتخاب مدد آنها برای یک بار بلا مانع می‌باشد.

۲- صرفنظر از مقررات بند ۱، دوره عضویت نیمی از اعضاء انتخاب شده در اولین انتخاب در پایان اولین نشست عادی اجلاس اعضاء که به موجب آن انتخاب شده‌اند خاتمه خواهد یافت. این اعضاء به قید قرعه توسط رئیس این اجلاس پس از اولین انتخاب تعیین خواهد شد.

ماده ۲۶- آیین رسیدگی

- ۱- کمیته آیین رسیدگی خود را تعیین خواهد کرد.
- ۲- اکثریت اعضاء حد نصاب (رسمیت جلسه) را تشکیل خواهند داد. تصمیمات کمیته با اکثریت دو سوم اعضاء رأی دهنده اتخاذ خواهد شد.
- ۳- طرفین مخاصمه در رأی گیری نسبت به هر تصمیم مربوط به اموال فرهنگی در مخاصمه مسلحانه‌ای که آن عضو یکی از طرفین مخاصمه می‌باشد شرکت نمی‌کنند.

ماده ۲۷- وظایف

- ۱- کمیته وظایف زیر را خواهد داشت:
 - الف- تکمیل اصول راهنما برای اجرای این پروتکل
 - ب- اعطاء تعلیق یا لغو حمایت عالی اموال فرهنگی و ایجاد، حفظ و افزایش لیست اموال فرهنگی تحت حمایت عالی.
 - پ- نظارت و تذکر در اجرای پروتکل و افزایش شناسایی اموال فرهنگی تحت عالی.
 - ت- بررسی و تفسیر گزارشهای اعضاء، درخواست توضیح در مواقع ضرورت و تهیه گزارش خود کمیته در مورد اجرای این پروتکل برای اجلاس اعضاء.
 - ث- دریافت و بررسی تقاضای کمک بین‌المللی به موجب ماده ۳۲.
 - ج- تعیین نحوه استفاده (کاربری) صندوق.
 - چ- اجرای سایر وظایفی که توسط اجلاس اعضاء به آن احاله گردد.
- ۲- وظایف کمیته در همکاری با دبیر کل صورت خواهد پذیرفت.
- ۳- کمیته با سازمانهای دولتی و غیر دولتی ملی و بین‌المللی که اهدافی مشابه به اهداف کنوانسیون، پروتکل اول آن و این پروتکل دارند همکاری خواهد نمود. کمیته به منظور کمک در اجرای اهدافش ممکن است برای شرکت در جلسات خویش از سازمانهای تخصصی برجسته مثل سازمانهایی که روابطی شکلی با یونسکو دارند همانند کمیته بین‌المللی سپر آبی و نهادهای مؤسس آن به عنوان ناظر دعوت نماید. نمایندگان مرکز بین‌المللی مطالعه راجع به حفاظت و مرمت اموال فرهنگی و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ نیز ممکن است به عنوان ناظر دعوت شوند.

ماده ۲۸- دبیرخانه

کمیته توسط دبیرخانه یونسکو یاری خواهد شد و دبیرخانه دستور کار اجلاس‌های کمیته و مستند سازی کمیته را به عهده داشته و مسئولیت اجرای تصمیمات آن را نیز دارا می‌باشد.

ماده ۲۹- صندوق حمایت از اموال فرهنگی در صورت بروز مخاصمه مسلحانه

- ۱- بدین وسیله صندوقی با اهداف زیر تأسیس می‌شود:
 - الف- تهیه کمکهای مالی یا سایر کمکها در حمایت از اقدامات مقدماتی یا سایر اقداماتی که در زمان صلح باید به موجب ماده ۵، پاراگراف (ب) ماده ۱۰ و ماده ۳۰ اتخاذ گردد.
 - ب- تهیه کمکهای مالی یا سایر کمکها در خصوص اقدامات اضطراری، موقتی و سایر اقداماتی که به منظور حمایت از اموال فرهنگی در طول مخاصمه مسلحانه یا برای اصلاح (جبران م) فوری پس از خاتمه مخاصمات به موجب شق (الف) ماده ۸.
- ۲- این صندوق در انطباق با شرایط مقررات مالی یونسکو یک صندوق امانت ایجاد خواهد کرد.
- ۳- پرداخت‌های صندوق فقط باید برای مقاصد که کمیته بر طبق اصول راهنمای مندرج در شق (پ) ماده ۲۳ بیان می‌دارد هزینه گردد. کمیته ممکن است مشارکت را تنها در برنامه‌ها یا پروژه‌های خاصی بپذیرد شروط بر اینکه کمیته در مورد اجرای چنین برنامه‌ها یا پروژه‌هایی تصمیم گرفته باشد.
- ۴- منابع مالی صندوق شامل موارد زیر خواهد بود:
 - الف- مشارکتهای داوطلبانه اعضاء
 - ب- مشارکتهای، هدایا یا ارثی که اعطاء شده به وسیله:
 - سایر دولتها
 - یونسکو یا سایر سازمانهای ملل متحد
 - سایر سازمانهای بین‌الدول یا غیر دولتی
 - نهادهای عمومی و خصوصی و افراد
 - پ- هر منفعت حاصل از صندوق
 - ت- سرمایه حاصل از تحصیلداری / کلکسیون و وصولهای ناشی از برنامه‌های ترتیب داده شده به نفع صندوق
 - ث- سایر منابع مجاز به موجب اصول راهنمای مجری برای صندوق

ماده ۳۰- انتشار

۱- اعضاء از طرق ممکن و خصوصاً به وسیله آموزش و برنامه‌های اطلاعاتی تلاش خواهند کرد تا ارزش و احترام اموال فرهنگی در بین تمام مردم را تقویت نمایند.

۲- اعضاء باید این پروتکل را در حد توان در زمان صلح و مخاصمه مسلحانه منتشر نمایند (از جمله همه اقدامات ضروری برای نشر مقررات این پروتکل در دسته‌های نظامی‌ای که در عملیات سازمان ملل متحد مشارکت می‌نمایند).

۳- هر یک از مقامات نظامی یا غیر نظامی که در زمان مخاصمه مسلحانه دارای مسئولیتی در رابطه با اجرای این پروتکل هستند باید کاملاً با آن آشنا باشند. بدین منظور طرفین باید در صورت لزوم:

الف- مقررات و دستورالعملهای حمایت از اموال فرهنگی را در مقررات نظامی خود بگنجانند.

ب- در همکاری با یونسکو و سازمانهای دولتی و غیر دولتی مرتبط، آموزشهای زمان صلح و برنامه‌های آموزشی را اجرا نموده و توسعه دهند.

پ- به یکدیگر از طریق دبیر کل، اطلاعاتی در مورد قوانین، مقررات اداری و اقدامات اتخاذ شده به موجب شقوق (الف و ب) بدهند.

ت- به یکدیگر در اسرع وقت از طریق دبیر کل قوانین و مقررات اداری را که به جهت تضمین اجرای این پروتکل اتخاذ نموده‌اند، اطلاع دهند.

ماده ۳۱- همکاری بین‌المللی

در مواقع نقض جدی این پروتکل طرفین معتقد می‌گردند که به صورت جمعی از طریق کمیته و به صورت فردی در همکاری با یونسکو و سازمان ملل متحد و در انطباق با منشور ملل متحد اقدام نمایند.

ماده ۳۲- کمک‌های بین‌المللی

۱- یک عضو ممکن است از کمیته برای اموال فرهنگی تحت

حمایت خاص درخواست کمک نماید و همچنین در ارتباط با آماده سازی توسعه و اجرای قوانین، مقررات اداری و اقدامات اشاره شده در ماده ۱۰ درخواست کمک نماید.

۲- یک طرف مخاصمه که عضو این پروتکل نمی‌باشد اما مقررات آن را می‌پذیرد و به موجب پاراگراف ۲ ماده ۳ آن را اجرا می‌کند ممکن است کمک بین‌المللی متناسبی را از کمیته درخواست نماید.

۳- کمیته قواعدی را برای طرح درخواست کمک بین‌المللی تهیه نموده و اشکال کمک بین‌المللی را تعیین نماید.

۴- اعضاء تشویق شده از تهر نوع کمک‌های تکنیکی را از طریق کمیته به اعضاء پروتکل یا طرفین مخاصمه که آن را درخواست می‌کنند ارائه دهند.

ماده ۳۳- کمک یونسکو

۱- یک عضو ممکن است از یونسکو کمک فنی برای سازماندهی حمایت از اموال فرهنگی همانند اقدامات اولیه برای ایمنی اموال فرهنگی، اقدامات بازدارنده و سازمانی برای موقعیت‌های اضطراری و گردآوری (تألیف) اموال فرهنگی ثبت شده یا در ارتباط با هر مسأله ناشی از اجرای این پروتکل، درخواست نماید. طرفین تشویق می‌شوند تا کمک‌های فنی در سطح دو یا چند جانبه به یکدیگر ارائه نمایند.

۲- یونسکو مجاز است تا به ابتکار خود پیشنهادهایی به طرفین در این موضوعات بنماید

ماده ۳۴- حمایت ملی و بین‌المللی اعضاء سازمان سپر آبی و سایر اشخاص

۱- اعضاء و طرفین یک مخاصمه باید حمایت کنند از:

الف- اعضای کمیته بین‌المللی سپر آبی هنگامی که در حال کار کردن به روی حمایت از میراث فرهنگی در طول مخاصمه مسلحانه هستند یا هنگامی که مخاصمه تهدید کننده است، همچنین.

ب- اعضای کمیته ملی سپر آبی و سایر اعضاء مسئول حمایت از اموال فرهنگی در طول مخاصمه مسلحانه یا هنگامی که مخاصمه تهدید کننده است.

۲- اعضاء و طرفین مخاصمه باید همچنین کار آنها را در حد

ممکن تسهیل نمایند.)

۳- اعضای کمیته حمایت شده به موجب پاراگراف ۱ مستحق به اشاره از نشانی خاص به موجب بند (۲) ماده ۱۷ کنوانسیون بوده و حق بر استفاده از وسایل تعیین کننده (شناساننده ۲۰) مذکور در ماده ۲۱ مقررات می‌باشند.)

طرفین مخاصمه، اجلاسی متشکل از نمایندگان آنان و خصوصاً مقامات مسئول برای حمایت از اموال فرهنگی اگر مناسب بدانند در سرزمین بدانند در سرزمین دولتی که عضو مخاصمه نیست پیشنهاد نماید.

ماده ۳۸- ترجمه و گزارش

- ۱- اعضاء باید این پروتکل را به زبان رسمی خود ترجمه نموده و این ترجمه رسمی را به دبیر کل ارسال نمایند.
- ۲- اعضاء باید هر چهار سال یک گزارش در خصوص اجرای این پروتکل به کمیته ارسال نمایند.

بخش ۸- اجرای این پروتکل

ماده ۳۵- قدرت‌های حمایت کننده

این پروتکل با همکاری قدرت‌های حمایت کننده مسئول ایمنی منافع طرفین مخاصمه اجرا خواهد شد.

ماده ۳۹- مسئولیت دولت

- ۱- هیچ یک از مقررات این پروتکل در خصوص مسئولیت کیفری اشخاص تأثیری بر مسئولیت دولتها به موجب حقوق بین‌الملل از جمله وظیفه جبران خسارت نخواهد داشت.

ماده ۳۶- تشریفات سازس

۱- قدرت‌های حمایت کننده مساعی جمیله (پایمردی) خود را در تمام مواردی که تصور می‌نمایند کاربرد آن برای منافع اموال فرهنگی سودمند می‌باشد خصوصاً اگر عدم توافقی بین طرفین مخاصمه در مورد اجرا یا تفسیر مواد این پروتکل وجود داشته باشد، به کار خواهند بست.

بخش ۹- شروط نهایی

ماده ۴۰- زبانها

این پروتکل به شش زبان عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی تنظیم شده که همگی آنها از اعتبار رسمی برخوردار می‌باشند.

۲- بدین منظور هر یک از قدرت‌های حمایت کننده ممکن است به دعوت یک طرف، دبیر کل یا به ابتکار خود اجلاسی از نمایندگان طرفین مخاصمه و خصوصاً مقامات مسئول حمایت از اموال فرهنگی را به آنها پیشنهاد نماید. قدرت‌های حمایت کننده به منظور قبول پیشنهاد توسط طرفین اختلاف باید شخص متعلق به دولتی که طرف مخاصمه نسبت یا شخصی که به وسیله دبیر کل تعیین شده را معرفی نمایند تا برای شرکت در جلسه در مقام رئیس دعوت گردد.

ماده ۴۱- امضاء

این پروتکل تاریخ ۱۹۹۹ را در بر خواهد داشت. این پروتکل برای امضاء توسط تمام دولتهای معظم متعاقد در لاهه از تاریخ ۱۷ می ۱۹۹۹ تا ۳۱ دسامبر ۱۹۹۹ مفتوح می‌باشد.

ماده ۳۷- سازش در غیاب قدرت‌های حمایت کننده

۱- در مخاصمه‌ای که هیچ قدرت حامی‌ای منتصب نشده باشد، دبیر کل ممکن است مساعی جمیله (پایمردی) یا عمل به موجب اشکال دیگر سازش یا میانجی‌گری را به منظور حل اختلاف مقرر بدارد.

۲- به دعوت یک عضو یا دبیر کل، رئیس کمیته ممکن است به

ماده ۴۲- تصویب (قبول و پذیرش)

- ۱- این پروتکل تابع تصویب (قبول و پذیرش) به وسیله دولتهای معظم متعاقد که آن را امضاء نموده‌اند بر طبق تشریفات قانون اساسی آنها می‌باشد.
- ۲- اسناد تصویب (قبول و پذیرش) باید به دبیر کل تسلیم گردد.

ماده ۴۳- الحاق

- ۱- این معاهده از تاریخ ۱ ژانویه ۲۰۰۰ برای الحاق توسط دولتهای معظم متعاقد مفتوح می‌باشد.
- ۲- الحاق به وسیله تسلیم سند الحاق به دبیر کل صورت خواهد گرفت.

ماده ۴۴- لازم الاجراء شدن

- ۱- این پروتکل (سه) ماه بعد از (بیستمین) سند تصویب (قبول، پذیرش) یا الحاق تسلیم شده به اجراء در خواهد آمد.
- ۲- پس از آن، این پروتکل برای هر یک از اعضاء (سه) ماه پس از تسلیم سند تصویب (قبول، پذیرش) یا الحاق لازم الاجراء

می‌باشد.

ماده ۴۵- لازم الاجراء شدن در مخاصمه مسلحانه

وضعیت‌های اشاره شده در مواد ۱۸ و ۱۹ کنوانسیون اثری فوری به تصویب (قبول، پذیرش) یا الحاق به پروتکل تسلیم شده به وسیله طرفین مخاصمه قبل یا بعد از آغاز مخاصمات یا اشغال، خواهد داد. در این موارد دبیر کل باید ابلاغ‌های اشاره شده در ماده ۴۷ را به سریع‌ترین روش ارسال نماید.

ماده ۴۷- انصراف

- ۱- هر عضو ممکن است از این پروتکل انصراف دهد.